

УДК 373.3/.5.016:796]:004.357

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2024.4.17>

Ярослав СМАЛЬ

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри фізичної культури і спорту, Академія рекреаційних технологій і права, вул. Карбишева, 2, м. Луцьк, Волинська область, Україна, 43023

ORCID: 0000-0002-8043-9771

Анатолій ВОЛЬЧИНСЬКИЙ

кандидат наук з фізичного виховання і спорту, завідувач кафедри здоров'я та фізичної культури, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська область, Україна, 43025

ORCID: 0000-0002-5204-6823

Андрій КОВАЛЬЧУК

суддя міжнародної категорії з волейболу, викладач кафедри фізичної культури і спорту, Академія рекреаційних технологій і права, вул. Карбишева, 2, м. Луцьк, Волинська область, Україна, 43023

ORCID: 0000-0001-5698-393X

Петро ГЕРАСИМЮК

асистент кафедри здоров'я та фізичної культури, Волинський національний університет імені Лесі Українки, просп. Волі, 13, м. Луцьк, Волинська область, Україна, 43025

ORCID: 0009-0006-0244-8863

Бібліографічний опис статті: Смаль, Я., Вольчинський, А., Ковальчук, А., Герасимюк, П. (2024). Інтеграція мультимедійних засобів у навчальний процес учнів початкових класів. *Acta Paedagogica Volynienses*, 4, 103–108, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2024.4.17>

ІНТЕГРАЦІЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

На етапі сьогодення особливої уваги потребують новітні технології навчання і виховання дітей. Останнім часом активно розвивається сучасна комп'ютерна та комунікаційна техніка, здатна обробляти й представляти різні види інформації. Її використання є досить актуальним в галузі освіти, зокрема в початковій школі, тому що молодший шкільний вік дитини – найсприятливіший для розвитку її творчого потенціалу, пізнавальної активності, мотивації до навчання та активної участі в роботі на уроці. Отже, метою статті є висвітлення особливостей застосування мультимедійних засобів у початковій школі, обґрунтування їхніх переваг перед традиційними засобами навчання. Методи дослідження включають: аналіз, синтез, узагальнення. В основних результатах дослідження сформульовано дидактичні принципи використання мультимедійних технологій. Припускається, що застосування їх у навчальному процесі у вигляді цікавих, динамічних, ігрових форм сприятиме опануванню учнями інноваційною та одночасно поглибить їхні знання з певних навчальних предметів. У цьому контексті особливої уваги набуває питання підвищення комп'ютерної грамотності вчителів-методистів. Застосовуючи мультимедійні технології на заняттях з учнями, вчитель повинен керуватися основними дидактичними принципами: науковості, доступності, систематичності, послідовності, що сприятиме формуванню у дітей психологічної готовності до роботи з обчислювальною технікою. Завдяки використанню комп'ютерних програмно-педагогічних засобів дитина краще розвивається, легше опановує освітні компоненти, ознайомлюється з навколишнім світом, розвиває мислення, уяву, мовлення, збагачує словниковий запас. У висновках зазначено, що використання в початкових класах мультимедійних технологій дає змогу значно розширити й урізноманітнити методику роботи з дітьми молодшого шкільного віку.

Ключові слова: молодші школярі, освітній процес, мультимедійні технології, презентація.

Yaroslav SMAL

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor at the Department of Physical Culture and Sports, Academy of Recreation Technologies and Law, Karbysheva str., 2, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43023
ORCID: 0000-0002-8043-9771

Anatoliy VOLCHYNSKYI

Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Head of the Department of Health and Physical Culture, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Ave, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025
ORCID: 0000-0002-5204-6823

Andriy KOVALCHUK

Referee of the International Volleyball Category, Lecturer at the Department of Physical Culture and Sports, Academy of Recreation Technologies and Law, Karbysheva str., 2, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43023
ORCID: 0000-0001-5698-393X

Petro GERASIMYUK

Assistant at the Department of Health and Physical Culture, Lesya Ukrainka Volyn National University, 13 Voli Ave, Lutsk, Volyn region, Ukraine, 43025
ORCID: 0009-0006-0244-8863

To cite this article: Smal, Ya., Volchynskyi, A., Kovalchuk, A., Gerasimyuk, P. (2024). Intehratsiia multymediinykh zasobiv u navchalnyi protses uchniv pochatkovykh klasiv [Integration of multimedia in the educational process of primary class students]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 4, 103–108, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2024.4.17>

INTEGRATION OF MULTIMEDIA IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF PRIMARY CLASS STUDENTS

At the current stage, special attention is needed for the latest technologies of education and upbringing of children. Recently, modern computer and communication technology capable of processing and presenting various types of information has been actively developing. Its use is quite relevant in the field of education, in particular in primary school, because a child's primary school age is the most favorable for the development of his creative potential, cognitive activity, motivation to study and active participation in work in class. Therefore, the purpose of the article is to highlight the features of the use of multimedia tools in primary school, to substantiate their advantages over traditional teaching tools. Research methods include: analysis, synthesis, generalization. The main results of the study formulated the didactic principles of using multimedia technologies. It is assumed that using them in the educational process in the form of interesting, dynamic, game forms will contribute to students' mastery of innovation and at the same time deepen their knowledge of certain educational subjects. In this context, the issue of improving the computer literacy of Methodist teachers receives special attention. When applying multimedia technologies in classes with students, the teacher must be guided by the main didactic principles: scientificity, accessibility, systematicity, consistency, which will contribute to the formation of children's psychological readiness to work with computing equipment. Thanks to the use of computer software and pedagogical tools, the child develops better, masters educational components more easily, gets acquainted with the surrounding world, develops thinking, imagination, speech, and enriches the vocabulary. The conclusions indicate that the use of multimedia technologies in primary classes makes it possible to significantly expand and diversify the methods of working with children of primary school age.

Key words: younger schoolchildren, educational process, multimedia technologies, presentation.

Актуальність проблеми. Підвищення якості освіти проголошується одним з головних пріоритетів державної політики в освітній сфері. Вітчизняна система освіти повинна посідати ключове місце у формуванні української ідентичності, прищепленні учням патріотизму, у протидії зовнішній інформаційній агресії (Медіаосвіта, 2015, с. 1). Водночас, виникає

нагальна потреба інформатизації освіти, мета якої полягає у глобальній раціоналізації інтелектуальної діяльності шляхом використання нових інформаційних технологій, радикального підвищення ефективності та якості формування особистості з новим типом мислення, що відповідає вимогам постіндустріального суспільства.

Поширення мультимедійних технологій в освіті – це історичний процес, який відображає зміни в сучасних методах навчання, їх еволюцію, що сприяє розвитку людини загалом і, головне, впливає на розвиток освіти. В педагогічну практику вводиться новий етап комп'ютеризації освітнього процесу, викликаний розвитком мультимедійних технологій. Впровадження мультимедійних засобів в освітній процес сприяє удосконаленню й урізноманітненню навчальної діяльності, підвищенню її продуктивності. Крім того, використання креативних технологій у процесі навчання є дієвим засобом активізації пізнавальної діяльності учнів початкових класів. У зв'язку з цим, важливим завданням постає пошук ефективних педагогічних умов, новітніх підходів до організації роботи з дітьми молодшого шкільного віку із застосуванням мультимедіа.

Доцільність звернення до обраної проблеми підтверджується вимогами нормативно-правових документів, зокрема: законів України «Про освіту» (2017 р.), «Про шкільну освіту» (2001 р.), «Концепції освіти дітей шкільного віку» (2020 р.), Концепції «Нова українська школа (2016 р.), «Базового компонента шкільної освіти (Державного стандарту шкільної освіти) нової редакції» (2021 р.).

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми формування комп'ютерної грамотності, інформаційної культури дітей молодшого шкільного віку, перспективи та проблеми застосування мультимедійних засобів навчання розглядають: В. Биков, Р. Гуревич, А. Гуржій, М. Жалдак, Ю. Жук, І. Захарова, В. Ключко, А. Коломієць, І. Підласий, Є. Полат, І. Роберт, А. Хуторський та ін. Обґрунтування дидактичних принципів в умовах комп'ютерного навчання знаходимо в працях А. Верлань, В. Садикової, А. Серьожкіної, А. Соловійова, Н. Тверезовської.

Мета дослідження – висвітлення особливостей застосування мультимедійних засобів у початковій школі, обґрунтування їхніх переваг перед традиційними засобами навчання.

Виклад основного матеріалу. Характеризуючи сучасний період розвитку суспільства, варто відзначити вплив на нього інформаційно-комунікативних технологій (ІКТ), які входять у всі сфери діяльності людини, забезпечуючи цим поширення інформації в суспільстві, створюючи глобальний інформаційний простір.

Нова система освіти в Україні орієнтується на включення у світовий інформаційно-освітній простір. Відбуваються істотні зміни в педагогічній теорії та практиці навчально-виховного процесу, причиною цього є нові корективи в змістових частинах технологій навчання, адже вони мають відповідати сучасним технічним можливостям і сприяти поступовому включенню дитини в інформаційне суспільство (Жалдак, 2011, с. 26).

Аналіз визначень поняття «мультимедіа» засвідчує, що різні автори дають різноманітні тлумачення цього терміну. Зокрема, визначення О. Пушкаря зводиться до наступного: «Мультимедіа – сучасна інформаційна технологія, що забезпечує об'єднання графічних образів, відео, звуку та інших спеціальних ефектів за допомогою комп'ютерних засобів» (Іванова, 2010, с. 543).

Професійна педагогіка дає таке визначення: «Мультимедіа – операційні середовища, що ґрунтуються на використанні технології компакт-диска, дозволяють інтегрувати аудіовізуальну інформацію, представлену в різній формі (відеофільм, текст, графіка, анімація, слайди, музика), використовуючи під час цього можливості інтерактивного діалогу» (Понеділко, 2003, с. 275).

Мультимедіа мають широкі можливості для використання в навчальному процесі. Американські науковці Флетчер, Дейл і Нельсон провели оригінальний аналіз традиційних форм навчання і мультимедійних засобів викладання. Здійснюючи свої дослідження незалежно один від одного, науковці дійшли висновку про те, що мультимедійні навчальні програми мають переваги перед звичайними, традиційними (Забара, 2003, с. 24).

До основних засобів мультимедіа відносимо: комп'ютер, мультимедіа-монітор, маніпулятори (миша, клавіатура, трекбол, графічний планшет, світлове перо, тачпад, сенсорний екран, pointing stick, ігрові маніпулятори – джойстик, геймпад). Зокрема, останнім часом особливої уваги заслуговує використання в практиці навчання графічних планшетів (дигитайзер) – пристрій для введення графічних зображень безпосередньо до комп'ютера за допомогою плоского ручного планшета й спеціального пера (Бондаренко, 2010, с. 132).

Сучасний стан системи шкільної освіти характеризує значні зміни у перетворенні пред-

метно-розвивального середовища навчального закладу, створенні нових, науково обґрунтованих засобів для повноцінного розвитку здобувачів освіти, оновленні форм і методів роботи з ними. Успіх цих змін пов'язаний з оновленням наукової, методичної і матеріальної бази навчання, виховання і розвитку дітей. Однією з важливих умов оновлення є використання в шкільній ланці системи освіти інформаційно-комунікаційних технологій. Проте, це не лише сучасні технічні засоби, а й нові форми й методи викладання, новий підхід до процесу навчання. Використання мультимедійних засобів навчання допомагає реалізувати особистісно-орієнтований підхід у навчанні, забезпечує індивідуалізацію й диференціацію навчання з урахуванням особливостей дітей, їхнього рівня навченості, схильностей. Вивчення навчальних дисциплін за допомогою комп'ютерних програм викликає величезний інтерес в учнів. Як показує практика, використання комп'ютерних технологій у початковій школі поки ще обмежене й слабо пов'язане з навчальним процесом (Бабакіна, 2011, с.29).

Серед українських дослідників, що висвітлювали питання застосування мультимедійних технологій у процесі навчання, – С. Іванова, Н. Кириченко, О. Кореганова, Г. Лаврентьєва та ін. Учені наголошують на можливості вже у ранньому періоді розвитку дитини оволодіти комп'ютерними технологіями за умови, якщо комп'ютерні засоби не матимуть для неї шкідливих наслідків. Водночас роль педагога в побудові діалогу «дитина – комп'ютер» є провідною (Пушкар, 2001, с. 8).

Розвиток суспільства, науки і техніки ставить систему шкільної освіти перед необхідністю використовувати нові засоби навчання, тому що молодший шкільний вік дитини – найсприятливіший для розвитку її творчого потенціалу та пізнавальної активності, а якісна освіта є фундаментом якісної безперервної освіти. На сьогоднішній день у варіативну частину базового компонента освіти введено освітню лінію «Комп'ютерна грамота», яка передбачає формування інформативної компетенції учня.

Основною метою використання комп'ютера в закладі шкільної освіти слід вважати всебічний розвиток дитини, підготовку її до життя й діяльності в «комп'ютерній дійсності», тобто, формування у неї позитивного емоційного став-

лення до комп'ютера, сприйняття його як помічника в різних видах діяльності, розуміння його призначення й можливостей для досягнення поставленої мети. Адаптація до комп'ютерного світу не лише полегшить дитині входження в доросле життя, а й буде сприяти ефективності навчання за допомогою комп'ютера й використання його в ігровій діяльності.

Впровадження мультимедійних засобів у навчальний процес реалізується в трьох напрямках: робота з педагогами, робота з дітьми та взаємодія з батьками.

Першим напрямом впровадження мультимедійних засобів, є робота з учителями. Використання інформаційних технологій значно полегшує методичну роботу з педагогами та збільшує її ефективність. Зокрема, забезпечується автоматизація документообігу як у межах навчального закладу, так і на широкому рівні – співпраці з міськими та обласними методичними службами; систематизації практичного й теоретичного доробку педагогів закладу; можливість легкого доступу до нього. У цьому контексті особливої уваги набуває питання підвищення комп'ютерної грамотності вчителів-методистів. Адже саме від розуміння ними сучасних тенденцій розвитку освіти залежить організація освітнього процесу [Іванова, 2010].

Другий напрям впровадження мультимедійних засобів – це безпосередньо використання медіа та інформаційних технологій в освітньому процесі.

Застосовуючи мультимедійні технології на заняттях з учнями, вчитель повинен керуватися основними дидактичними принципами:

- принцип науковості (матеріали мають бути підібрані із наукових джерел);
- принцип доступності (матеріал повинен відповідати віку дітей);
- принцип систематичності і послідовності (інформація повинна викладатися згідно плануванню навчально-виховної діяльності з дітьми);
- принцип активності (стимулювання пізнавальної діяльності, динамічність, новизна);
- принцип наочності (Гуржій та ін., 1997).

Одним із шляхів уведення комп'ютера в освітній процес є гра, тому в навчальному закладі використання комп'ютера можливе через комп'ютерно-ігровий комплекс, що дає змогу реалізовувати принципи диференційованого та індивідуального підходу до навчання

дітей. Застосування комп'ютерно-ігрового комплексу в системі навчання допомагає через гру формувати у дітей психологічну готовність до роботи з обчислювальною технікою у школі.

Невід'ємною умовою використання комп'ютера в освітньому процесі є наявність програмних продуктів. Зауважимо, що найприйнятнішою назвою для сукупності комп'ютерних програм, які виконують навчальне призначення, є поняття комп'ютерного «програмно-педагогічного засобу». Завдяки використанню комп'ютерних програмно-педагогічних засобів дитина краще розвивається, може набагато легше опанувати літературу, українську та іноземні мови, навчитися розв'язувати задачі. За допомогою комп'ютера в дітей формуються вміння розпізнавати, розрізняти, називати форму, розмір, колір предметів, вони ознайомлюються з кількісними співвідношеннями, числом, цифрою, з просторовими поняттями. Використання комп'ютерних програмно-педагогічних засобів розширює й уточнює уявлення дитини про навколишній світ, розвиває мислення, уяву, мовлення, збагачує словниковий запас тощо (Лаврентьєва, 2009).

Кожен педагог знає, що запам'ятовування навчального матеріалу найефективніше відбувається за умов поєднання слухового та зорового каналів інформації, відповідно дитина здатна засвоїти до 60 % її обсягу. Для більшої ефективності презентація будується з урахуванням вікових особливостей школярів, в неї включаються цікаві питання, картинки, ігри, звук. Все це викликає інтерес у дітей, активізує зібраність, зосередженість та навчальну діяльність, адже дитина, завдяки такій анімації, у всьому спектрі може познайомитися з живою

та неживою природою, традиціями і культурою свого народу й цілого світу, зможе виконувати логічні вправи тощо. Досить цікавими для молодших школярів є тематичні презентації: «Явища природи», «Подорож до космосу», «Символи України», «Моя сім'я», «Весняні квіти», «Перелітні птахи», «Малювання рибок долонею», «Що зайве?» тощо.

Останнім, проте дуже важливим аспектом упровадження мультимедійних засобів у навчальний процес є робота з батьками, адже вони перші несуть відповідальність за користь та обсяг інформації, яку діти здобувають з екрана телевізора, Інтернету тощо. Досить часто батьки елементарно не мають знань про вплив медіа на здоров'я та психіку дитини. Тому наші педагоги проводять як консультативну, так і практично-навчальну роботу з батьками щодо цього питання.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Упровадження мультимедійних засобів дає змогу значно розширити й урізноманітнити методику роботи з дітьми молодшого шкільного віку. Поєднання даних напрямів для впровадження мультимедійних засобів у навчальний процес дасть змогу підвищити якість освітнього процесу за рахунок покращення сприймання дітьми навчальних відомостей, залучення до освітнього процесу кожної дитини та її батьків.

Подальшого вивчення потребують питання як теоретичних, так і практичних та методичних засад інтеграції мультимедійних засобів у навчальний освітній процес. Дослідження означеної проблеми стане предметом наших наступних наукових пошуків.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бабакіна О. О., Колесникова О. М. Використання новітніх інформаційних технологій як найбільш ефективний і багатофункціональний засіб на уроках в початковій школі. *Наукові записки кафедри педагогіки*. Вип. XXV. Харків, 2011. С. 28–34.
2. Бондаренко О. М. Дидактичні умови застосування мультимедійних технологій у процесі навчання педагогічних дисциплін студентів педагогічних університетів: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04. Бондаренко Олена Миколаївна. Черкаси, 2010. 205 с.
3. Гуржій А. М., Жук Ю. О., Волинський В. П. Засоби навчання: навч. посібник. Київ : ІЗМН, 1997. 208 с.
4. Жалдак М. І. Система підготовки вчителя до використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі. *Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання*: зб. наук. праць. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. Серія № 2. № 11(1S). С. 3–16.
5. Іванова О. Підвищення інформаційно-комп'ютерної компетентності педагогів. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2010. №2. С. 22–30.
6. Інформатика: Комп'ютерна техніка. Комп'ютерні технології: посібник / За ред. О. І. Пушкаря. Київ: Видав. центр: Академія, 2001. 696 с.

7. Лаврентьєва Г. П. Комп'ютер навчає, розвиває, розважає. *Дошкільне виховання*. 2009. №10. С. 8–9.
8. Медіаосвіта: [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.gorono.ftl.ks.ua>.
9. Мультимедіа та мультимедійні системи: Конспект лекцій для студентів спеціальності «Програмне забезпечення автоматизованих систем». Уклад. С. С. Забара, О. П. Цурін. Київ: Вид-во Університету України, 2003. 154 с.
10. Понеділко В. Наочність у підвищенні якості та ефективності навчального процесу. *Вісник Національної Академії державного Управління при Президенті України*. 2003. № 3. С. 528–540.

REFERENCES:

1. Babakina O. O., Kolesnykova O. M. (2011) Vykorystannia novitnikh informatsiinykh tekhnolohii yak naibilsh efektyvnyi i bahatofunktionalnyi zasib na urokakh v pochatkovii shkoli [The use of the latest information technologies as the most effective and multifunctional tool in lessons in primary school]. *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky. Vyp. KhKhV. Kharkiv*. S. 28–34. (in Ukrainian).
2. Bondarenko, O. M. (2010) Didaktichni umovi zastosuvannya multimediy nih tehnologiy u protsesi navchannya pedagogichnih distsiplin studentiv pedagogichnih univrsitetiv [Didactic conditions for the use of multimedia technologies in the process of teaching pedagogical disciplines for students of pedagogical universities]: dis. ... kand. ped. nauk: spets. 13.00.04. Bondarenko Olena MikolaYivna. Cherkasi. 205 s. (in Ukrainian).
3. Gurzhly, A. M., Zhuk, Yu. O., Volinskiy, V. P. (1997) Zasobi navchannya [Teaching aids]: navch. posibnik. KiYiv : IZMN. 208 s. (in Ukrainian).
4. Zhaldak, M. I. (2011) Sistema pidgotovki vchitelya do vikoristannya Informatsiyno-komunikatsiynih tehnologiy u navchalnomu protsesi [The system of teacher training for the use of information and communication technologies in the educational process]. *Komp'yuterno-orientovanii sistemi navchannya: zb. nauk. prats. KiYiv: NPU Imeni M. P. Dragomanova. Seriya # 2. # 11(1S)*. S. 3–16 (in Ukrainian).
5. Ivanova, O. (2010) Pidvischennya Informatsiyno-komp'yuternoYi kompetentnosti pedagogiv [Increasing the information and computer competence of teachers]. *Vihovatel-metodist doskIl'nogo zakladu. #2*. S. 22–30 (in Ukrainian).
6. Informatika: Komp'yuterna tehnika. Komp'yuterni tehnologiyi [Informatics. Computer technology. Computer technologies]: posibnik / Za red. O. I. Pushkarya. KiYiv: Vidav. tsentr: Akademiya, 2001. 696 s. (in Ukrainian).
7. LavrentEva, G. P. (2009) Komp'yuter navchaE, rozvivaE, rozvazhaE [The computer teaches, develops, entertains]. *DoshkIl'ne vihovannya. #10*. S. 8–9 (in Ukrainian).
8. MediaosvIta [Media education:]: [Elektronniy resurs]. Rezhim dostupu: <http://www.gorono.ftl.ks.ua>.
9. Multimedia ta multimediy ni sistemi: Konspekt lektsiy dlya studentiv spetsialnosti «Programne zabezpechennya avtomatizovanih sistem» [Multimedia and multimedia systems: Synopsis of lectures for students of the «Software of automated systems» specialty]. Uklad. S. S. Zabara, O. P. TsurIn. KiYiv: Vid-vo UnIvrsitetu UkraYini, 2003. 154 s. (in Ukrainian).
10. PonedIlko, V. (2003) Naochnist u pidvischenni yakosti ta efektyvnosti navchalnogo protsesu [Visibility in improving the quality and efficiency of the educational process]. *VIsnik NatsionalnoYi Akademiyi derzhavnogo Upravlinnya pri PrezidentI UkraYini. # 3*. S. 528–540. (in Ukrainian).